

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. VI. Quo loco, Cujus onere, Quomodo, Quando facienda Restitutio?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

bus pro re nata) id statuunt; prout statueri possunt; ad vitandas litium molestias, & ob commiserationem cum posterioribus creditoribus; uti etiam hypothecam posteriorem interdum priori ex causa præferunt. Quamvis alioquin regulariter inter hypothecarios tempus faciat potior rem creditorem, uti inter chyrographarios causa, ob quam privilegium prælationis fuerit concessum.

104.
Prius petentes quæ præferendi.

Quo cessante, adhuc potior fit causa prius petentis, adeoque sibi vigilans accipiendum debitum, potior est, etiam si sciverit debitorem non esse solvendo, antequam bona debitoris auctoritate iudicis occupentur seu possideantur à creditoribus (per possessionem jus omnium fit æquale) vigilantibus enim jura subveniunt. Idque expressè habetur *L. Quod autem 6. ff. Secundum ff. Quæ in fraudem creditorum.* Quod & locum habet, si sententiam quis pro se obtinuerit, simul & executionem ante alios; aded ut & potior sit, qui prius obtinet executionem, etsi posterius sententiam *L. 19. ff. de re judicata.* Additque *Zoesius, ad ff. Qui potiores in pignore*, citans *L. 6. & 8. C. de distract. pignori* (ubi tamen nil apparet ad propositum) si fiat executio nomine posterioris auctoritate publicâ, videri obesse priori hypothecario, scienti tamen & tacenti.

Temporale occupans sententiam cum executione.

105.
Requisitum creditoris præferri sibi sponte uni præ alijs non petentibus solvendo.

An hi solum rem restituere queant.

Nota, non posse debitorem sine gravi peccato sponte suâ gratificando præferre unum creditorem personalem non petentem alteri; aliâ enim facit huic præjudicium, cui æquè est obligatus. Creditor nihilominus juxta *Lessium c. 15. dub. 5. VViggers c. 5. dub. 6.* & alios, pot. fit sic solum retinere, non solum pro foro externo (quod patet ex *L. Quod autem*, & *L. Pupillus ff. Quæ in fraudem credit.*) sed etiam pro foro conscientie, eò quod leges prædictæ non fundentur in præsumptione, adeoque locum habeant etiam in conscientia, concedendo majus jus creditoribus sic solum, quod quidem proprium erat debitoris, neque in sua specie alijs obligatum; utpote qui solum habent jus in personam debitoris, non tamen negotio acceptem oblatam solutionem, ad quam etiam offerendam poteram petitione incitare. Immo prædicti Doctores idem censent cum *Molina Tr. 2. disp. 536.* etsi alii creditores prætermitti habeant privilegium merè personale præferentia; utpote quod non facit rem ipsam ijs obligatam. Quamquam præmissis contradicat *Sylvius qu. 62. Quæstio 2. Conclus. 8.* eò quod acceptatio solutionis videatur cooperatio ad actionem injustam debitoris. Ad quod tamen in favorem prioris sententia responderi posset, istam cooperationem ex parte acceptantium non esse injustam, cum ad acceptandum jus habeant, vi legum. Præterea obligatione spontanea etli injusta prævia, acceptas non solet omit-

tere expressionem desiderii de solutione, quam proinde censetur petere, sicque prior fieri.

Petes an debitor, qui non est solvendo, possit repudiare hereditatem oblatam aut legatum, quando hæc vix posset providere creditoribus de pleniori, aut etiam plenissima solutione? Resp. Neg. Justitia enim, uti obligat debitorem ad solutionem, sic etiam ad media, quantum saltem absque incommodo suo notabili potest, procuranda, adeoque potius ad non repudianda, quæ sponte offeruntur. Leges autem, quas adfert *Parsi* in responsione non dissentiat quoad forum conscientie (Sanchez, *l. 6. de Matrim. d. 4. n. 8.* solum negant in foro externo actionem rescissoriam repudiationis, etsi ab eis non approbatae.

106.
Debitor, qui non est solvendo, nequit repudiare oblatam hereditatem.

QUESTIO VI.

Quo Loco Cujus onere, Quomodo, Quando facienda Restitutio?

Resp. I. Si restitutio sit debita ex delicto, facienda est expensis & periculo restituentis eo loco, quo res foret, si culpabiliter subtrahata non fuisset. Nam ex lege justitiæ debet ita fieri restitutio, ut dominus ex iniqua acceptance nullum patiatur detrimentum; ergo debitor debet ferre illas expensas, easque suæ injustitiæ imputare.

107.
Res in delicto sita, si sumptibus delicti restituitur.

Dices, ergo tenebitur ad amplius, quam ad rei ablatæ compensationem. Resp. non teneri amplius domino dare, debere tamen adhibere media; ut dominus, quod suum est, recipiat. Nec refert, quod forte dominus migraverit ad locum remotiorem, nam ipse ratione injustitiæ alterius non debet amittere libertatem se transferendi, & si res illa inter alia bona creditoris remansissent, forte parvo vel nullo sumptu translata fuissent. Si tamen in illius rei transportatione debuisset dominus facere particulares sumptus, illi deduci poterunt: non enim tenetur cum lucro domini restituere.

Advertendum hic est, si res in præsentia possit sine magnis sumptibus restitui, ex quadam æquitate posse non nihil differri restitutionem: modò dominus inde nihil vel parum damni pariat. Si verò is fuerit rerum status, ut nisi in præsentia fiat, numquam fieri poterit restitutio, tenetur injustus acceptor, etsi magnis sumptibus, immo valori rei æqualibus, rem vel ejus pretium mittere, quia propter hoc non debet creditor in perpetuum re suâ privari, nisi probabile foret, domino non displiciturum, quod eo casu pauperibus vel amicis distribuatur. Quod si ambiguum foret, per litteras peti debet. Si autem res injustè accepta sit parvi momenti, & absque

108.
Quid si sumptus sint non biles.

Qu. VI. Quo loco, Cuius onere, Quomodo, Quando fac. Restit. 375

que duplo vel triplo sumptu restitui ali- quando nequeat, tunc praelumi pisset do- mino non displicere, si ea pauperibus prae- fertim amicis distribuatur.

109. *Quid si commissio restitutio fidei nuntio, aut con- fessario ne- gligatur.*
Hinc sequitur, quod si per fidelem nun- tium, aut confessarium restitui curaverit, & is non restituit, vel perdat, adhuc in ri- gore manet obligatus: suo enim periculo debet facere restitutionem. Et iniquus ac- ceptor etiam casus fortuitos tenetur domi- no praestare.

Nec obstat, quod (ut nonnulli obijciunt) talis fecerit quidquid in talibus circum- stantijs facere potuit & debuit: nam, tam qui impotens hic & nunc satisfacere plenè à satisfaciendo abstinuit, facit quod hic & nunc facere debuit (ut scilicet non peccet) & tamen manet obligatus. Itaque non facit, quod adhuc postea facere potest & debet, nempe ut dominus cum effectu recipiat, quod suum est.

110. *Ubi est cuius onere sa- cienda resti- tutio debita ex re ac- cepta.*
Resp. II. Si restitutio debeatur solùm ratione rei acceptae, restituenda est res in loco, ubi habetur, nec est necesse eam mittere domino expensis proprijs, sed do- mini; ut si bonà fide emeris rem à fure, non tenens cum tuo damno dominum quaerere, vel ei rem suam transmittere; cum enim ipsum per injuriam se suà non pri- vaveris, æquum non est, ut graveris. Un- de eo monito, quomodo velit rem sibi transmitti, solùm interim tenens ad custo- diam, in qua si sumptus faciendi sint, tene- tur eos dominus refundere *L. 2. ff. de Nego- tijs gestis*. Immo si contingat debitorem mutare locum, & non possit tunc deponere rem apud alium, potest illam secum avchere, sumptusque etiam in avectiōne adhibitos à domino repetere.

111. *Si res ca- dem nu- mero sit reddi debi- ta ex con- tractu, ubi restituenda sit.*
Resp. III. Si restitutio sit debita ex contractu, quo eadem numero res debet reddi, v. g. in deposito, commodato, lo- cato, conducto, facienda est (nisi interdum aliter iuste conventum sit) eo loco, ubi fuerat accepta: sicut enim eadem res quo- ad substantiam, sic & quoad locum, repo- nenda est, sicque perfectissimè ponitur æ- qualitas. Ut proinde commodatarius non tenetur rem mittere ad locum procul di- stantem ab eo, in quo rem accepit. Quod si in restitutione ordinaria sint faciente expensae, æquitas postulat, ut is illas ferat, in cuius commodum res fuit à loco abdu- cta, adeoque ipse contractus cedit, v. g. in commodato commodatarius, in deposito gratuito deponens. Ex quo videtur sequi, quod si cedat in favorem seu commodum utriusque, v. g. locatum conductum, de- beat rationem spectando restitutio fieri sumptibus utriusque pro rata, seclulo alio pacto vel consuetudine probatà. Pericu- lum autem casus fortuiti, quo res periret aut raperetur in via v. g. subire debet ip- se rei dominus, cui citra culpam tertii aut aliud pactum, res propria perit. Qualiter

autem percat depositario, commodatario v. g. supposità culpà, in superioribus di- ctum est.

112. *Quid si res alia sit vi contra- ctu resti- tuenda.*
Resp. IV. Si debitum sit ex contractu, quo reddenda est alia res pro ea, quae fuit accepta (v. g. in mutuo & venditione) re- stituenda est eo loco, ubi prior res fuit ac- cepta seu tradita, v. g. pecunia data mu- tuo Antuerpiae, ibidem reddenda, pretium mercis ibi venditae & à mercatore tradi- tae ibidem solvendum: sic enim perfectissi- mè substituitur una res loco alterius, pro- ut vi similibus contractuum est facien- dum. Hinc etiam debitor census tenetur canones annuos solvere in loco, ubi est res censui obligata, cujus veluti fructus sunt annuae pensiones, fructus autem (ni- si aliter conventum) solvendus, ubi nascitur. Aliud tamen potest interdum in pactum deduci, dum tamen onus alteru- ri obvieniens debite compensetur. Pericu- lum autem in mittendo interveniens, sub- ire debet (nisi aliter iuste conventum) is, cujus est res, quae tradenda seu reddenda mittitur: res enim seclusa culpà, pacto seu mandato vel commissione sufficienti credi- toris, domino suo perit. Unde mittens per alium mercatori pretium mercis venditae, si in via ipsum percat, mittenti perit, qui proinde venditori manet obligatus, donec ei vel ejus commissionem habenti pretium tradatur. Quo facit c. *Significante de pi- gnoribus*.

113. *Donata vel legata ubi solvenda.*
Resp. V. Danda alteri vi donationis, legationis &c. nisi aliter in dispositione exprimatur, debentur in loco, ubi donata sunt: adeoque expensis creditoris ad alium transferuntur. Nam donator non censetur se vel heredes ad amplius obligare, quam ut rem donatam alteri permittant. Si tamen post donationem heres aliud se transferret, deberet in priori loco solvere.

114. *Quomodo debita sint restituenda.*
Resp. VI. Occulta ex delicto debita, vel ubi aliàs periculum infamiae, occulte publica publicè restituenda sunt, sic ut de restitutione saltem postea publicè constet, ad tollendam offensam aliorum, v. g. in publicis usuris. Deinde res ordinis inferioris non sunt restituenda, cum notabili res- pectivè detrimento in bonis ordinis super- ioris. Praeterea restitutio non per partes, sed tota simul, quantum fieri potest, fa- cienda est; nisi creditor sit contentus, vel aliter conventum sit: conditiones enim iusti pacti sunt servandae. Denique perinde est, si per se, si per alium fiat restituti- o. Et quidem posterior modus in casu vitandae infamiae adhibendus est ita, ut committens alteri restitutionem, certio- retur sufficienter de impleta commissio- ne. Vide *Bonacina de restit. d. i. quaest. 7. p. unie.*

115. *Quando sit facienda debitorum dominus*
Resp. VII. Debita ex re accepta vel delicto sunt statim, seu primà opportuni- tate, moraliter loquendo, restituenda, nisi dominus

Solutio seu restitutio.

dominus aut creditor dilationem concedat, vel nisi hic & nunc dilationi irrationabiliter contradicat, adeoque irrationabiliter invitatus sit. Aliàs enim præceptum non detinendi alienum invito domino jugiter urget. Quando verò debitum restituendi seu solvendi est ex contractu, solutio est facienda tempore, quo inter partes expressè vel tacite conventum est: eoque transacto debitor potest & non solvens (nisi adfit consensus creditoris) est in mora culpabiliter cum injuria creditoris; adeoque cum obligatione compensandi damna seu interesse. Neque est necesse, ut creditor moneatur, ipsa enim dies seu tempus sufficienter pro eo interpellat. Si tamen debitor paratus sit tempore & loco statuto solvere, sed alter nolit recipere, aut dilationem concedat, aut absit nullo procuratore constituto, debitor interea immunis est à culpa moræ, & incommodis annexis. Uti etiam juxta *Malderum, Bonacina & alios apud Diana P. 2. Tr. 1. Miscell. Resol. 49.* debitor aliàs inculpabiliter morosus, non tenetur ad damna seu interesse, quæ procedunt ex mora inculpabili, nisi specialiter conventum sit: nequit enim obligari, nisi ex culpa vel pacto.

Damna ex dilata solutione debitorum ratione contractus suis pari cogatur.

116.

Quid si terminus non sit præfixus, & creditor non urgeat. Ante diem an rectè fiat solutio.

Quando denique non fuit constitutus terminus ad solvendum, & creditor non urget (nisi id ostendat ex metu, oblivione, similive causâ, prout frequenter contingit) dilatio non est graviter culpabilis, etiam planè dissuadenda. E contra verò suadenda acceleratio: nam qui citò dat, bis dat. Sic ut etiam tempus in contractu præfixum præveniri queat, quando nimirum in favorem, ut assolet, debitoris dies adjectus est: quilibet enim favori suo renuntiare potest. Secus foret, si adjectus sit (quod rarum) in gratiam creditoris; cum nulli jus suum vel commoditas minuenda sit. Atque ita procederet opinio. *Cujacii, juxta Zoesium ad ff. de Solutionibus n. 31.*

QUÆSTIO VII.

Quæ causa excuset à Restitutione?

117.

Compensatio liquidæ debiti excuset à restitutione.

PRIMÒ excusat debita compensatio si ve reciproca coarctatio, *L. Si ambo ff. de Compensationibus*, quando duo sunt invicem creditores, adeoque creditum unius absolvit debitum alterius, & contra. Compensatio enim censetur debiti solutio, *L. Si debitor, ff. Qui pot. in pignore*. Ut tamen admittatur in judicio, oportet debitum esse liquidum, cujus nimirum probatio in promptu sit, *L. fin. c. de Compensat. & c. Bona fides, in fine, de deposito*. Quando autem sit tale, relinquatur judicis arbitrio, juxta sententiam communiorem. Habetque compensatio eum in debitis ejusdem rationis

(demptis quibusdam casibus, in quibus pro foro judiciali seu Externo dumtaxat, ei non est locus, quos refert *Castro Palao de Justit. commut. at. d. 1. p. 16. §. 2. num. 12.*) et si etiam in debitis rerum, quæ (ut Juristæ loquuntur) functionem non recipiunt, locus maneat retentioni: potes enim v. g. retinere gemmam instar pignoris, donec alter tibi vestem, pecuniam, aliudve debitum solvat.

In quibus debitis locum habent.

Non est denique locus huic compensationi, quando debitum est tantum ex una parte contractum. Quo tamen casu est locus alteri compensationi, quæ fit rei tibi debita recuperatio. Quæ non licet auctoritate propria; quando sine gravi difficultate potest solutio obtineri petendo à debitore, vel interpellando judicem; cuius alioquin officium assumitur in propria causa, cum pernicie (quæ sequeretur ex talibus agendi modis, si liceret) reipublicæ. Ubi bene notandum, famulos, & similes plerumque de insufficientia stipendii conqueri sine sufficienti ad compensationem (quæ proinde vix illis permittenda) fundamento; esto etiam videatur stipendium minus ordinario: hoc enim ex varia consideratione gradus habet. Immo adhuc sæpe commiseratio exhibetur sponte petenti; nec aliàs invenienti servitium, aut minus idoneo, vel necessariorum ipsi domino. Vide de hac compensatione dicta *supra n. 20. & 21.*

118.

Ab hac compensatione excuset debitor recuperatio.

Secundò excusat debiti remissio voluntaria (quæ requirit absentiam violentiæ, si ve metus & fraudis) si ve expressa, si ve tacita, si ve verbis, si ve factis (v. g. chirographum rumpendo, cancellando, debitori reddendo &c.) exercita à creditore potente, nec specialiter prohibito remittere. Prout Canonici ex *Tridentino sess. 24. cap. 10. de reformat. redduntur inhabiles ad remittendum distributiones alijs sine causa legitima à choro sese absentantibus, & Ecclesia c. Exigit, de Censibus in 6. ad remittendum ea, quæ Episcopus visitans accipit ultra et permittit in c. Romana eod. tit. servata moderatione Bonifacii VIII. c. Felicitas eod. Similiter judex delegatus, non obstantem remissione, tenetur reddere accepta, etiam sponte oblata, ultra esculenta & poculentia, quæ intra paucos dies consumi possent, aut (si absit à domicilio) ultra moderatas expensas; vel etiam hæc ipsa à partibus notabiliter indigentibus accepta c. Statutum §. Insuper juncto §. Si quid, de Reservatis in 6. Videri etiam potest c. Cum ab omni, de Vita & honest. Cleric.*

Notanda quod hic circa summa.

119.

Quæ excuset debiti remissio.

Tertiò excusat interitum remissio seu compositio facta cum Pontifice super debitis incertis, aliàs pauperibus seu pijs causis, aut Ecclesiæ applicandis ex jure, in quo potest Pontifex dispensare, vel etiam danda Ecclesiæ condonare ei, à quo accepta sunt; quod censetur implicitè facere, dum

120.

Compositio cum Pontifice qui est.